

Prof. Dr. Nermin GÜRHAN

**Doğaya
Şiddet**

**Din ve
Şiddet**

**Hayvana
Şiddet**

**Kadına
Şiddet**

**Fetal ve
Beslenmede
Şiddet**

**Psikolojik
Şiddet
(Mobbing)**

**Kültür ve
Şiddet**

**Psikiyatride
Şiddet**

Akran Zorbalığı

**Ankara Nobel Tıp
Kitapevleri LTD. ŞTİ.
markasıdır.**

AKRAN ZORBALIĞI

EDİTÖR

Prof. Dr. Nermin GÜRHAN

*Ankara Nobel Tıp
Kitabevleri LTD. ŞTİ.
markasıdır.*

© 2025 Ankara Nobel Tıp Kitabevleri Ltd. Şti.

AKRAN ZORBALIĞI

BİRİNCİ BASKI: 2025

EDİTÖR: Prof. Dr. Nermin GÜRHAN

ISBN: 978-625-5562-87-6

Ankara Nobel Tıp
Kitabevleri LTD. ŞTİ.
markasıdır.

Kitaptaki bölüm içeriklerinin sorumluluğu, yazarlarına aittir.

5846 ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri yayım hükümleri gereğince herhangi bir bölümü, resmi veya yazısı, yazarların ve yayıncısının izni alınmadan tekrarlanamaz, basılamaz, kopyası çıkarılamaz, fotokopisi alınamaz veya kopya anlamı taşıyabilecek hiçbir işlem yapılamaz.

Medikal bilgiler sürekli değişmekte ve güncellenmektedir. Standart güvenlik uygulamaları dikkate alınmalıdır. Yeni araştırmalar ve klinik tecrübeler ışığında, tedavilerde ve ilaç uygulamalarında değişiklikler yapılması gerekli olabilir. Okuyuculara, ilaçlar hakkında üretici firma tarafından sağlanan son bilgileri mutlaka kontrol etmeleri önerilir. Dozaj, uygulama şekilleri ve kontrendikasyonlar; güncel bilgiler ışığında sürekli olarak takip edilmelidir. Her hasta için en iyi tedavi şeklini, en doğru ilaçları ve dozları belirlemek; uygulamayı yapan hekim sorumluluğundadır. Yayıncı ve editörler bu yayından dolayı meydana gelebilecek hastaya ve ekipmanlara ait herhangi bir zarar veya hasardan sorumlu değildir.

Yayına Hazırlayan : Ankara Nobel Tıp Kitabevleri
Yayın Koordinatörü : Mehmet Ali KARACA (mehmetalikaraca@ankaranobel.com)
Grafik Tasarım : Ankara Nobel Tıp Kitabevleri Grafik Birimi
Baskı ve cilt : Ankara Özgür Matbaacılık Basım Yayın Dağıtım Ticaret Anonim Şirketi
1250 Caddesi No: 25 Yenimahalle/Ankara
Sertifika No : 46821
Baskı Tarihi : 2025 Ankara

MERKEZ ANKARA NOBEL TIP KİTAPBEVLERİ LTD. ŞTİ.		GENEL DAĞITIM ANKARA NOBEL TIP KİTAPBEVLERİ LTD. ŞTİ.	
Adres: Sağlık 1 Sok. No: 17/A Sıhhiye / ANKARA		Adres: Sağlık 1 Sok. No: 17/1 Sıhhiye / ANKARA	
Tel: 0 532 154 58 43 - 0 312 434 10 87 0 312 434 05 17 - 0 312 434 02 99		Tel: 0 532 154 58 43 - 0 312 434 02 99	
E-mail: info@ankaranobel.com		E-mail: siparis@ankaranobel.com info@ankaranobel.com	
ŞUBE: ÇAPA ANKARA NOBEL TIP KİTAPBEVLERİ LTD. ŞTİ.		ŞUBE: KADIKÖY ANKARA NOBEL TIP KİTAPBEVLERİ LTD. ŞTİ.	
Adres: Şehremini Mah. Köprücü Mehmet Paşa Sk. No 31/C Çapa/İSTANBUL		Adres: Rasim Paşa Mah. Rıhtım Cad. Derya İş Mrk. No: 28/18 Kadıköy / İSTANBUL	
Tel: 0 535 028 22 62 - 0 212 589 10 50		Tel: 0 535 629 23 63 - 0 216 550 09 07	
E-mail: info@ankaranobel.com		E-mail: info@ankaranobel.com	

Online Satış: www.ankaranobel.com

İÇERİKLER

KISALTMALAR.....	ix
ÖNSÖZ.....	xi
GİRİŞ	1
KAVRAMLAR	5
TARİHÇE	7
BULLYİNG’İ KARŞILAYAN KAVRAMLAR VE TANIMLAR	9
GRUP SÜRECİ OLARAK AKRAN ZORBALIĞI	10
Grup Süreci yaklaşımları;	11
DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE YAPILAN ÇALIŞMALARDAN	
ÖRNEKLER	13
AKRAN ZORBALIĞI.....	17
Küresel Yaygınlık ve Eğilimler	18
Psikolojik Etkiler ve Sonuçlar.....	19
Müdahale Programları ve Önleme Stratejileri	19
Literatür İncelemeleri ve Eğilimler	19
Zorbalık Döngüsü.....	20
Akran Zorbalığının Sınıflandırılması	21
Akran Zorbalığının Nedenleri/ Özellikleri/ Sorumluları.....	22

ZORBALARIN VE MAĞDUR OLAN KİŞİLERİN KİŞİLİK YAPILARI VE DAVRANIŞ ÖZELLİKLERİ	29
Zorbalık Türlerine Göre Aile Etkileri.....	36
<i>Zorbalık Türleri</i>	36
<i>Aile Etkileri – Bazı Bulgular</i>	37
KÜLTÜREL BAĞLAMLARDA AİLE ÖZELLİKLERİ VE ZORBALIK	38
Çin Kültüründe Aile Yapısı ve Zorbalık.....	38
Türkiye ve Diğer Batı/Balkan Kültürlerine Yakın Etkiler.....	38
Hint ve Güney Asya Kültüründe Aile Onuru ve Zorbalık.....	38
Latin Amerika ve Diğer Farklı Kültürel Yaklaşımlar	38
TÜRKİYE VE KUZEY KIBRIS'TAN BÖLGESEL ÇALIŞMALAR & VAKA ÖRNEKLERİ	40
Kuzey Kıbrıs – Akran Zorbalığına Etki Eden Aile Dinamikleri	40
Türkiye ve Kuzey Kıbrıs — Çok Faktörlü Model	40
Türkiye (Southeast) – Psikiyatrik Semptomlarla İlişki	40
Giresun – Yaşam Kalitesi Üzerindeki Etki.....	40
Türkiye (HBSC 2005/06) — Ebeveyn ve Okul Faktörleri	41
Türkiye (Karaman) – Sosyo-Demografik Değişkenler	41
Doğu Türkiye – Ebeveyn Tutumları, Zorbalık ve Alexithymia	41
ULUSLARARASI VAKA ÖRNEKLERİ VE KÜRESEL ÇALIŞMALAR	42
Kanada – Dawn-Marie Wesley Vaka.....	42
İngiltere – Refugee Saldırısı.....	42
Küresel Araştırma – Düşük Sosyo-Ekonomik Arka Plan.....	42
AKRAN ZORBALIĞININ (BULLYİNG) ÇOCUK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ.....	44

ZORBALIĞA MARUZ KALDIĞININ (KALINIYOR**OLMANIN) BELİRTİLERİ46**

Okulda/Temel Belirtiler;46

İkincil Belirtiler;46

Evdeki Belirtiler;47

AKRAN ZORBALIĞINA MARUZ KALAN**GRUPLAR;(RUHSAL VE DAVRANIŞSAL SORUNLARI****NEDENİYLE ZORBALIĞA MARUZ KALAN BİREYLER)66**

Etki Alanları:68

ÇOCUKLUK DÖNEMİNDEKİ DUYGUDURUM**BOZUKLUKLARI, UYKU VE BESLENME SORUNLARI İLE****AGRESYON ARASINDAKİ İLİŞKİ.....69****ZORBALIĞA MARUZ KALAN BİREYLERDE OLUŞAN****RUHSAL SORUNLAR.....71**

Depresyon.....71

Posttravmatik Stres Bozukluğu (PTSB).....71

Zorbaliğa Maruz Kalan Çocukta Görülebilecek Belirtiler:71

Kaygı Bozukluğu.....72

ZORBA/MAĞDUR SORUNUNA NEDEN OLAN FAKTÖRLER....77

Zorbaca Davranışların Psikolojik & Biyolojik Kaynakları.....77

Akran Zorbaliğında Saldırganlığın Psikolojik ve Biyolojik**Kaynakları79****ZORBALIĞIN MEYDANA GELDİĞİ ALANLAR.....86**

Eğitim /Okullar.....86

TC MEB, OKUL İDARESİ, ÖĞRETMENLER VE VELİLER**NELER YAPMALI88**

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB)89

Okul İdaresi, Öğretmenler ve Veliler	91
Aileler (Veliler)	93
Okul İdaresi- Psikiyatri/Çocuk Hemşiresi.....	94
Okul İdaresi-Ruh Sağlığı Çalışanı.....	95
Okul idaresi- öğretmenler.....	96
Müdür/Öğretmen/ Veliler Neler Yapmalıdır.....	98
OKULDA ŞİDDET VE ZORBALIĞI ÖNLEYİCİ TEDBİRLER ...	100
Akran Zorbalığını Önleyici Eğitim ve Programlar	101
SOSYAL BİLİŞSEL TEORİ VE ZORBALIK	110
1. Karşılıklı Belirleyicilik	110
2. Sembolleştirme Kapasitesi.....	112
3. Dolaylı Öğrenme Kapasitesi.....	112
4. Öngörü Kapasitesi	113
5. Öz Düzenleme Kapasitesi.....	113
DÜNYADAN VE TÜRKİYE DEN Vaka ÖRNEKLERİ	114
Olgular.....	114
Kara ve Kaçar (2017)	115
TÜRKİYE İÇİN ÇOK AKTÖRLÜ ZORBALIKLA MÜCADELE MODELİ	120
(Okullar için Eğitim-Sağlık-Adalet Entegrasyonlu Model).....	120
OKUL YÖNETİMİ + ÖĞRETMENLER + REHBERLİK/ PSİKOLOGLAR ENTEGRE EĞİTİM MODÜLÜ.....	127
OKUL YÖNETİMİ + ÖĞRETMENLER + REHBERLİK/ PSİKOLOGLAR MODÜLÜ İÇİN.....	133
Vaka 1: Sosyal Dışlama ve Dijital Zorbalık	133
Vaka 2: Fiziksel Zorbalık ve Okul Bahçesinde Kavga.....	134
Vaka 3: Sözel Zorbalık ve Tehditler	136

Vaka 4: Dijital Zorbalık ve Canlı Yayında Taciz.....	138
Vaka 5: Öğretmenler Arasında Zorbalık ve Yönetim Engellemesi ...	139
Vaka 6: Mağdur ve Seyircilerde Güven Kaybı ve Duyarsızlaşma	141
Vaka 7: Aile İçi Şiddetin Okul Performansına ve Sosyal Hayata Etkisi.....	142
Vaka 8: Cinsel Taciz ve Ensestin Akran Zorbalığı Üzerindeki Etkileri.....	144
Vaka 9: Engelli Bireylere Yönelik Zorbalık.....	146
Vaka 10: Toplumsal Ayrımcılık ve Nefret Söylemi Temelli Zorbalık.....	148
ATÖLYE UYGULAMA KILAVUZU	150
Vaka 1: Dijital Dışlama – “Sessizlik”	150
Vaka 2: Sessiz Yandaşlık – “Gördüm Ama Bir Şey Yapmadım”	152
Vaka 3: Ailede Şiddet, Okulda Zorbalık – “Evde Yara, Okulda Kalkan”	155
Vaka 4: Cinsel Şiddet ve Zorbalık Döngüsü – “Sessizlik En Büyük Suç”	158
UYGULAYICI MODÜL KILAVUZU TASLAĞI.....	164
SİBER ZORBALIK(CYBER BULLYING)	166
Siber Zorbalığın Görülme Şekli	167
Sanal Zorbalığın Nedenleri	170
SİBER ZORBALIK VE GELENEKSEL AKRAN ZORBALIĞI....	172
Siber Zorbalıkta Roller	173
SANAL ZORBALIKLA BAŞA ÇIKMA.....	176
ZORBA VE MAĞDURLARIN REHABİLİTASYONU	186
Zorba ve Mağdurların Rehabilitasyonu: Çok Disiplinli Yaklaşımlar	186
Çok Disiplinli Müdahale Modelleri	187

YASAL SÜREÇLER	189
A. Aile Açısından Hukuki Durum ve Yükümlülükler.....	189
B. Öğretmen ve Okul Yönetimi Açısından Hukuki Çerçeve	190
C. Okul İdareleri ve Eğitim Kurumlarının Yasal Yükümlülükleri	190
D. Çocukların Hukuki Durumu ve Korunması	191
E. Özet ve Pratik Tavsiyeler	192
OKUNMASI/ İNCELENMESİ GEREKENLER	199
KRİZ MÜDAHALE PROTOKOLÜ.....	204
OKULDA AKRAN ZORBALIĞI İLE MÜCADELE EL KİTABI ..	207
EMPATİ GELİŞTİRME OYUNLARI - UYGULAMA REHBERİ ..	208
KAYNAKLAR.....	210

KISALTMALAR

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB)

Sosyal ve Duygusal Öğrenme (SDÖ)

Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR)

Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB/ DB)

Psikolojik Rehberlik Danışmanlık (PDR)

ÖNSÖZ

Şiddet yaşamımızda kaçamadığımız ve her an karşılaştığımız bazen zorba bazen kurban rolü aldığımız şiddette bazı zamanlarda tanık olarak etkilenmekteyiz. Yaşamımın bir noktasının da yoğun olarak karşılaştığım mobbing ile şiddetin her boyutu ile çalışmaya başladım. Mobbing bir kriz olarak düşünülecek olur isek ben bu durumdan yok olmak yerine yararlanarak çıkmak için çaba sarf ettim ve birçok sıkıntılarımın yanı sıra karlı çıktığım noktalarda oldu ki bunlardan en önemlisi kitap yazmaya başlamam olmuştur. Şiddetin farklı boyutlarını ele almaya çalıştığım çalışmalarımda bu sefer akran zorbalığı Bullying'i ele almaya çalıştım.

Birçok zaman olduğu gibi kavramların kullanımında sıkıntı yaşamaktayız. Yıldırma/ Psikolojik Şiddet (Mobbing) işyerinde psikolojik şiddet iken Akran Zorbalığı (Bullying) okul içinde akranlar tarafından yapılan zorbalık/ şiddet olarak kabul edilmiştir. Aynı zamanda bu iki kavramın Türkçe karşılıklarında yerleşmiş ve oturmuş durumdadır diyebiliriz. Akran Zorbalığı okul içinde, bahçesinde ya da yolunda vb. yerde olan akran istismarıdır. Öğretmen ve okullarda görevli diğer yetişkinlerin oluşturduğu ise çocuğa şiddet çeşitlerini karşılamaktadır.

Şiddet yaşamın her anında hayatı olumsuz etkilerken çocuklarda çok daha önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmakta çünkü şiddete maruz kalan her bir çocuk şiddet mağduru, zorbası olabilir ve birçok yenilerinin oluşmasına etken olur. Şiddetin her türü ile mücadele edip yok etmeliyiz, hepsi çok önemli fakat çocuğa şiddet, istismar, akran zorbalığı çok daha öncelikli olmalıdır. Zincirin kırılmasında önemli rol oynayacaktır şiddetsiz yetişen çocuklar.

Uzun zamandır Yıldırma ve Çocuğa şiddetten sonra planladığım fakat bir türlü yol alamadığım Akran Zorbalığı kitabımızı da Şiddet serisine katmayı başarmış bulunmaktayız. Ümidimiz tüm şiddet ve çeşitlerini sonlandırmak ya da en aza indirerek dünyayı daha yaşanılır bir hale getirmektir. Bu amaç

ile hazırlamış olduğumuz bu kitabın Akran Zorbalığının öncelikle Öğretmenler, Veliler ve Öğrenciler tarafından fark edilmesi ve önlemler alınmasında toplumda ise farkındalık yaratmasını ve yol gösterici olmasını dileriz. Okul sıralarında zorba olan ve zorbalığa maruz kalanlar ileriki yaşlarda şiddet uygulayıcısı ya da şiddet mağduru olarak karşımıza çıkmaktadır bu nedenle akran zorbalığı önlenmesi gereken çok önemli bir yer almakta/ tutmaktadır.

Prof. Dr. Nermin GÜRHAN